

WOORD VOORAF

Bij de tweede uitgave 11

DE OGEN VAN DE PANDA (1988)

1 Inleiding: van expansiedrang naar milieuproblematiek 15

- 1.1 Geschiedenis van de mens als succesverhaal 15
- 1.11 Menswording en oude steentijd 16
- 1.12 Dynamiek van de hoogculturen 17
- 1.13 Westers vooruitgangsoptimisme 19
- 1.2 Aftakeling van het optimisme 21
- 1.21 Beginnende twijfel: atoombom, DDT, mei '68 22
- 1.22 Brede bewustwording door rampen 24
- 1.23 Wereldwijde dreiging: ozon, CO₂, zure regen 27
- 1.3 Krachtlijnen van het vernieuwde inzicht 28
- 1.31 Afscheid van wetenschappelijk-technologisch optimisme 29
- 1.32 Globaliserend denken 31
- 1.33 Eindigheidsbesef 32
- 1.34 Ecologische benadering 33
- 1.35 Survival concept 34

2 Ecofilosofie: de oorsprong van de kwaal

en het antwoord erop 35

- 2.1 Christendom en milieufilosofie 35
- 2.11 Lynn White en de 'christelijke arrogantie' 35
- 2.12 Max Weber en het ascetische protestantisme 38
- 2.13 Coleman en de theologische rechtvaardigingen 38
- 2.14 Passmore: Griekse en christelijke invloeden 39
- 2.2 Het WTK-bestel: een niet-idealistische verklaring 41
- 2.21 Ontstaan van het WTK-bestel 41
- 2.211 Het acceleratiefenomeen in Griekenland
en West-Europa 41
- 2.212 De componenten: economie, techniek,
wetenschap 44
- 2.22 Waarom het succes? 48
- 2.23 Micro rationaliteit, macro-irrationaliteit 48
- 2.231 Irrationele aspecten van het WTK-bestel 48
- 2.232 Heilsdenken, doemdenken,
rationele benadering 50
- 2.3 Psycho-sociale gevolgen
van de WTK-ontwikkeling 51
- 2.31 Desacralisatie, 'Diesseits'-gerichtheid,
consumptiestreven 51
- 2.32 Unificatie van de mensheid,
groeidend gelijkheidsbesef 58
- 2.33 Contradictorische aspecten van deze
ontwikkeling 61
- 2.34 Vier aanvullende stuwkrachten

2.4	Ecologische impact van de WTK-ontwikkeling	69
2.41	Natuuraantasting in het Westen: demografie en landbouw	64
2.42	Het bevolkingsprobleem in de derde wereld	65
2.43	Het ethisch-ecologisch dilemma: ecologische of ethische ramp	68
2.44	Demografische problemen	70
2.441	Bevolkingsstop in de derde wereld	70
2.442	Bevolkingsstop in geïndustrialiseerde landen	71
2.45	Verband tussen bevolkingsexplosie en gelijkheidsstreven	73
2.46	Impact van het WTK-bestel op de klassieke milieuproblemen	76
2.461	Energie	76
2.462	Grondstoffen	78
2.463	Pollutie	79
2.464	Uitsterven van soorten	80
2.5	Een cyclisch productieproces als alternatief	80
2.51	Noodzaak van een nieuw consumptiepatroon	81
2.52	Cyclische productie: energie, grondstoffen, pollutie	82
2.53	Aangepaste leefwijze en gedragsregels	83 3 Milieu-ethiek 85
3.1	Waarden, oorsprong en fundering	85
3.11	Historische ontwikkeling	85
3.12	Ontwikkeling van het naaste-begrip	86
3.13	Fundering van waarden	87
3.2	Milieu-ethiek als uitbreiding van het naaste-begrip	88

3.21	De toekomstige mens als naaste	89
3.22	Uitbreiding van het naaste-begrip naar de dieren	90
3.23	Pleidooi voor toekomstethiek en empathie-ethiek	91
3.3	Milieu-ethiek als algemene habitus	94
3.4	Naar een antropocentrische milieu-ethiek	96
3.41	Ecocentrisme of antropocentrisme	96
3.42	Analyse van het waardebegrip	98
3.43	Het menselijk aspect van elke waardering	100
3.44	Zonder de mens zijn alle zijnswijzen gelijkwaardig	102
4	Besluit	105
Noten		111

APPENDIX

Toespraak van Chief Seattle 117 NASCHRIFT (2010)

1	Kritieken op de eerste uitgave	121
2	Schaarste. Een ander verklaringsmodel	130
3	Broeikaseffect	135
4	Milieuscepticisme	138
5	Biodiversiteit	142
6	Lopend commentaar (2010) bij de tekst van 1988	144
7	Slotbeschouwing	153